Гадаю, що жодна з наших із містером Шерлоком Холмсом пригод не розпочалася так несподівано й драматично, як пригода на віллі "Три башточки". Кілька днів я не бачився з Холмсом і не уявляв собі, яким річищем пливуть нині його думки. Того ранку він був у веселому настрої, але тільки-но встиг усадовити мене в потерте глибоке крісло й зручно вмоститись навпроти з люлькою в зубах, як з’явився відвідувач. Якби я сказав, що він влетів, мов розлючений бугай, це якнайправдивіше зобразило б те, що сталося.

Двері раптово відчинились, і до кімнати вбіг здоровенний негр. Якби він не виглядав таким грізним, то здавався б кумедним у своєму картатому сірому костюмі з блискучою рожевою краваткою. Його широке обличчя з пласким носом подалося вперед, а сердиті темні очі, що погрозливо блищали, оглядали то одного, то другого з нас.

— Хто з вас маса[32] Холмс, джентльмени? — спитав він.

Холмс мляво всміхнувся й підняв свою люльку.

— А, це ви? — сказав наш відвідувач, насторожливо обходячи стіл. — Послухайте-но, маса Холмсе, не суньте носа до чужого проса. Хай люди самі дають собі раду зі своїми клопотами. Згода, маса Холмсе?

— Кажіть далі, — мовив Холмс. Це дуже цікаво.

— Цікаво, кажете? — заревів негр. — Ото як я зараз розмалюю вашу пику, тоді справді буде, в біса, цікаво! Такі, як ви, мені вже траплялися, та після зустрічі зі мною виглядали не дуже цікаво. Подивіться-но, маса Холмсе!

Він помахав величезним п’ястуком перед носом мого друга. Холмс із великим зацікавленням оглянув стиснутий кулак.

— Звідки ви? — спитав він. — І чого сюди прийшли?

Чи то крижаний голос мого друга, чи дзвякіт, що пролунав, коли я вхопився за кочергу, примусив нашого відвідувача трохи вгамувати свій запал.

— Гаразд, я вас попередив, — мовив він. — Є в мене один друг, який не хоче, надто вже не хоче, щоб ви нишпорили в Гарроу, і волів би прибрати вас зі своєї дороги. Зрозуміло? Я вам, звичайно, не укажчик, але й ви мені теж не укажчик. Не забувайте про це!

— Я давно вже хотів зустрітися з вами, — сказав Холмс. — А сідати вас не запрошую тому, що не відчуваю жодної симпатії до вас. Адже ви Стів Діксі, борець, чи не так?

— Так, це я, маса Холмсе, і ви самі переконаєтеся в цьому, якщо й далі морочитимете мені голову.

— Але ж саме голова найменш вам потрібна, — мовив Холмс, уважно розглядаючи відвідувача. — Може, краще поговоримо про вбивство молодого Перкінса біля бару "Голборн", еге ж?

Негр відсахнувсь, і його кинуло в піт.

— Як я не люблю таких балачок, — сказав він. — Що мені до того Перкінса, маса Холмсе? Я тренувався в Бірмінгемі, на "Бичачому рингу", коли той хлопець потрапив у халепу.

— Годі! Ви все сказали, Стіве, — мовив Холмс. — Я однаково доберуся до вас і Барні Стокдейла.

— О Боже! Маса Холмсе...

— Годі. Забирайтеся геть. Від мене ви не сховаєтесь.

— На все добре, маса Холмсе. Гадаю, ви не гніваєтесь на мене за ці відвідини?

— Варто було б, якщо не скажете, хто вас сюди послав.

— Тут нема жодної таємниці, маса Холмсе. Той самий джентльмен, якого ви щойно згадали.

— А його хто послав?

— Присягаюся, маса Холмсе, не знаю. Він просто сказав: "Стіве, підино до містера Холмса й попередь: якщо він полізе до Гарроу, то довго не проживе". Ось і все. Це чистісінька правда.

Не чекаючи подальших запитань, відвідувач вибіг із кімнати так само швидко, як і ввійшов. Холмс мовчки вибив з люльки попіл.

— На щастя, Ватсоне, вам не вдалося випробувати, чи міцна його недоумкувата голова. Я помітив ваші маневри з кочергою. Але насправді він — мирний чолов’яга, придуркувата й хвальковита дужа дитина, яку легко вгамувати, в чому ви й самі пересвідчились. Він — один з членів банди Спенсера Джона й замішаний у деяких їхніх витівках, які я з часом розкрию. Керує ним Барні Стокдейл, особа дещо хитріша. Вони — великі фахівці з залякування, побиття й такого іншого. Цікаво, хто за ними стоїть зараз?

— Але чому вони вам погрожують?

— Через оту пригоду в Гарроу. Мушу уважніше вивчити її, бо коли хтось отак переймається нею, в ній щось, очевидно, є.

— Але що саме?

— Я якраз збирався розповісти вам про це. Ось я тримаю в руках лист від місіс Мейберлі. Якщо ви готові поїхати зі мною, то надішлемо їй телеграму — і рушаймо.

Я прочитав:

"Шановний містере Шерлоку Холмсе!

Мені довелося зіткнутися з дивовижними подіями, що стосуються мого будинку, і я хотіла б попросити у вас поради. Чекаю на вас завтра будь-якої години. Мій будинок стоїть недалеко від станції Вільд. Як я пригадую, мій покійний чоловік, Мортімер Мейберлі, був одним із перших ваших клієнтів.

Щиро Ваша

Мері Мейберлі".

І адреса: "Три башточки", Гарроу, Вільд".

— Отак! — мовив Холмс. — А тепер, Ватсоне, якщо маєте час, їдьмо.

Коротка подорож залізницею й ще коротша — автомобілем привела нас до збудованої з дерева й цегли вілли, що стояла посеред зеленого моріжка. Три невеликі ліплені баштоки являли собою жалюгідну спробу виправдати її назву. Позаду темнів сумний, низькорослий сосновий гайок, та й узагалі ця місцина виглядала вбого й похмуро. Щоправда, всередині були чудова обстанова й багаті меблі, а леді, що зустріла нас, виявилась приємною літньою особою з найвитонченішими смаками.

— Я добре пам’ятаю вашого чоловіка, мадам, — сказав Холмс, — хоч минуло вже кілька років відтоді, як він скористався моїми послугами в одній дрібненькій справі.

— Напевно, вам краще відоме ім’я мого сина, Дугласа?

Холмс із цікавістю глянув на неї:

— Он як! То ви мати Дугласа Мейберлі? Я був тільки знайомий із ним, але його знав увесь Лондон. Яка то була дивовижна людина! А де він зараз?

— Помер, містере Холмсе, помер! Він був нашим аташе в Римі й місяць тому помер від запалення легенів.

— Пробачте. Не хочеться вірити, що смерть могла здолати таку людину. Нікого, хто був би енергійнішим за нього в будь-якій справі, я не знав.

— Він був аж надто вже енергійним, містере Холмсе. Це його й доконало. Ви пам’ятаєте, який він був — лагідний, шляхетний. А потім обернувся на понуре, сумне створіння з розбитим серцем. Минув лише місяць, і я замість мого чуйного хлопчика побачила перед собою втомлену, роздратовану натуру.

— Нещасне кохання? Жінка?

— Радше демон. Але я запросила вас, містере Холмсе, не заради розмови про мого сердешного хлопчика.

— Ми з доктором Ватсоном раді вам прислужитися.

— Останнім часом тут коїться щось незрозуміле. Я переїхала до цього будинку рік тому, живу самотньо, з сусідами майже не бачуся. А три дні тому до мене завітав чоловік, який назвав себе земельним агентом. Він сказав, що саме такий будинок потрібен одному з його клієнтів, і якщо я погоджуся продати його, то візьму добрі гроші. Це видалося мені дивним, бо поблизу продається ще декілька цілком пристойних будинків; але, звісна річ, пропозиція зацікавила мене. Я призначила ціну, на п’ятсот фунтів вищу від тієї, яку дала сама. Він не став сперечатись, проте додав, що клієнт хотів би разом з будинком придбати й обстанову, і попросив мене назвати її ціну. Деякі з меблів у мене залишилися віддавна, але збереглись, як бачите, в гарному стані, тож я й назвала високу ціну. Він так само одразу пристав на неї. Я давно вже хотіла вирушити в якусь подорож, і ця вигідна оборудка дозволила б мені жити безтурботно аж до кінця моїх днів.

Учора той чоловік з’явився з готовою умовою. На щастя, я показала її містеру Сатро, своєму адвокатові, що мешкає в Гарроу. Він сказав мені: "Умова ця дуже дивна. Підписавши її, ви не зможете вільно винести з дому жодну річ — навіть свою особисту". Коли той чоловік увечері знову завітав до мене, я сказала йому про це й додала, що мала намір продати лише меблі.

"Ні, ні, все разом", — мовив він.

"А мій одяг, коштовності?"

"Гаразд, для ваших особистих речей ми зробимо деякі винятки. Але без попереднього огляду ви не зможете забрати з дому нічого. Мій клієнт — людина щедра, проте має свої примхи й свої звички вести справи. Його умова така — все або нічого".

"Тоді краще вже нічого", — відказала я.

На тому й скінчили, та все це видалось мені таким незвичайним, що я вирішила...

Розповідь місіс Мейберлі несподівано урвалася.

Холмс застережливо підніс палець. Тоді обережно підійшов до дверей і, різко розчинивши їх, заштовхав до кімнати високу худорляву жінку. Вона незграбно боронилася, мов велике курча, що пручається, коли його витягують із курника.

— Пустіть мене! Що ви робите? — репетувала вона.

— Що сталося, Сьюзен?

— О, мадам, я прийшла дізнатися, чи зостануться гості снідати, аж тут він підскочив і схопив мене.

— Я почув, що хтось стоїть за дверима, ще п’ять хвилин тому. Просто шкода було переривати вашу цікаву розповідь. То ви хворі на ядуху, Сьюзен? Надто вже важко ви дихаєте, як для покоївки.

Сьюзен обернула своє люте й водночас здивоване обличчя до Холмса, який і досі не відпускав її.

— Хто ви такий і чому так накинулись на мене?

— Я просто хотів при вас дещо спитати у вашої господині. Місіс Мейберлі, ви казали кому-небудь про свій намір написати до мене лист і попросити поради?

— Ні, містере Холмсе, нікому.

— А хто посилав ваш лист?

— Сьюзен.

— Он як? То кому ж ви сказали, Сьюзен, про лист, у якому ваша господиня просить у мене допомоги?

— Брехня! Я не посилала ніякого листа!

— Послухайте-но, Сьюзен, хворі на ядуху довго не живуть. А брехня — це, як відомо вам, гріх. Кому ви про це сказали?

— Сьюзен! — вигукнула господиня. — Негідне, зрадливе створіння! Я пригадала, що бачила тебе біля паркану, де ти розмовляла з якимось чоловіком.

— Це вже вас не обходить, — похмуро відповіла жінка.

— Гадаю, що то був Барні Стокдейл, так? — мовив Холмс.

— Нащо ж питати, коли й так знаєте?

— Я не був певен, але тепер знаю. Дістанете десять фунтів, Сьюзен, якщо скажете, хто стоїть за Барні.

— Ця людина не поскупиться на гроші, в тисячу разів більші за вашу десятку.

— Такий багатий чоловік? О, ви посміхнулися... Багата жінка? Ну, коли ми вже докопалися до цього, то, може, назвете її ім’я й одержите свою десятку?

— Ідіть-но ви всі до біса!

— Що це за слова, Сьюзен!

— Я краще піду звідси. Ви всі мені набридли! По свої речі пришлю завтра. — Покоївка кинулася до дверей.

— На все добре, Сьюзен. Випийте заспокійливих крапель... Що ж, — вів далі мій друг, коли за розгніваною, розчервонілою жінкою грюкнули двері, — я бачу, ця банда не жартує. Подивіться-но, яку гру вони ведуть. На штемпелі вашого листа стояла десята година вечора. Сьюзен повідомила про нього Барні. Барні мав час піти й одержати настанови від свого наймача — або радше наймачки, судячи з посмішки Сьюзен, коли я, на її думку, ненароком помилився. Ця наймачка керує всіма їхніми діями. Вони наймають чорношкірого Стіва, той наступного ранку об одинадцятій приходить і залякує мене. Швидко працюють, правда ж?

— Але чого вони хочуть?

— Тож-бо й воно. Хто раніше володів цим будинком?

— Відставний капітан Ферґюсон.

— Чим він відзначався?

— Наскільки мені відомо, нічим.

— А чи не закопав він тут що-небудь? Щоправда, нині люди зберігають скарби в депозитних банках. Але серед них завжди знаходяться диваки. Без них світ був би нудний. Тому спершу я подумав про якийсь закопаний скарб. Але навіщо тоді їм ваші меблі? Може, ви маєте Рафаелеву картину чи перше видання Шекспіра, про які й не здогадуєтесь?

— Ні, нічого рідкісного, окрім дербійського чайного сервізу[33] вісімнадцятого століття.

— Ну, це навряд чи могло б стати причиною таких загадкових подій. До речі, чому вони не сказали вам одразу, що їм треба? Якщо їм так забаглося вашого сервізу, то вони могли б просто запропонувати гарну ціну, а не купувати будинок з усім начинням. Ні, як я зрозумів, ви маєте щось таке, про що не знаєте й самі, але чого нізащо не віддали б так просто.

— Я теж так гадаю, — докинув я.

— Якщо й доктор Ватсон згоден, то так воно й є.

— Але, містере Холмсе, що це може бути?

— Спробуймо з’ясувати за допомогою чистісіньких логічних висновків. Ви живете в цьому будинку десь із рік?

— Майже два.

— Тим ліпше. Увесь цей час ніхто нічого од вас не вимагав. І раптом за останні три-чотири дні ви дістали таку цікаву пропозицію. Що ви про це скажете, Ватсоне?

— Хіба те, — відповів я, — що ця річ тільки недавно з’явилася в домі.

— Знову ми думаємо однаково, — сказав Холмс. — Чи є у вас, місіс Мейберлі, якісь нещодавно придбані речі?

— Ні, я цього року нічого не купувала.

— Справді? Це цікаво. Гадаю, що найкраще буде на якийсь час облишити цю справу й заодно дещо з’ясувати. Чи надійна людина — ваш адвокат?

— Містер Сатро — людина дуже надійна.

— А чи маєте ви ще служниць, крім чарівної Сьюзен, яка тільки-но грюкнула перед нами дверима?

— Так, ще одну дівчину.

— Тоді спробуйте переконати Сатро провести нічку-дві у вашому будинку. Вам може знадобитися захист.

— Від кого?

— Хто знає? Справа ця загадкова. Якщо з’ясувати, що то за річ, поки не вдається, то спробуймо підійти з іншого боку. Цей земельний агент залишив вам свою адресу?

— Ні, лише картку: Гейнес-Джонсон, аукціоніст і оцінник.

— Не певен, що нам пощастить відшукати його в довіднику. Чесні ділові люди не ховаються з адресами своїх закладів. Що ж, тоді повідомляйте мене про будь-які новини. Я візьмуся до вашої справи й, повірте мені, доведу її до кінця.

Коли ми вже виходили з зали, Холмсові очі, які не проминали нічого, зупинилися на кількох валізах, що стояли в кутку. На них видніли наліпки.

— Мілан, Люцерн... Це з Італії?

— Це речі бідолашного Дугласа.

— Ви ще не розпакували їх? Коли вони надійшли сюди?

— Минулого тижня.

— Але ж ви казали... Авжеж, саме це — та ланка, якої нам бракує. Ви напевно знаєте, що в них немає нічого цінного?

— Анічогісінько, містере Холмсе. Бідолашний Дуглас мав невелику платню. Звідки там узятись якимось коштовностям?

Холмс замислився.

— І все-таки зволікати не слід, місіс Мейберлі, — сказав він нарешті. — Звеліть перенести валізи до своєї спальні. Огляньте їх якнайшвидше й подивіться, що в них. Завтра я приїду і розпитаю вас.

Було одразу видно, що за віллою "Три башточки" хтось пильно стежить, бо коли ми вийшли за високу огорожу в кінці алеї, то побачили в затінку негра-борця. Він з’явився перед нами несподівано, і його постать здавалася особливо грізною в цій глухій місцині. Холмс потягся рукою до кишені.

— Шукаєте револьвер, маса Холмсе?

— Ні, Стіве, парфуми.

— Жартуєте, маса Холмсе?

— Вам, Стіве, буде не до жартів, коли я візьмуся за вашу банду. Я попередив вас іще сьогодні вранці.

— Гаразд, маса Холмсе. Я поміркував над тим, що ви сказали, й не хочу більше говорити про те вбивство маса Перкінса. Якщо хочете, щоб я допоміг вам, маса Холмсе, то я згоден.

— Тоді скажіть, хто керує вами в цій справі?

— Бог мені свідок, що я справді не знаю, маса Холмсе. Той Барні просто наказав мені, і все.

— Годі, Стіве. Майте тільки на увазі, що леді в цьому будинку і все, що під цим дахом, — під моєю охороною. Не забувайте про це.

— Добре, маса Холмсе, пам’ятатиму.

— Він дуже перелякався за свою шкуру, Ватсоне, — зауважив Холмс, коли ми рушили далі. — Гадаю, що він виказав би свого наймача, якби знав, хто це такий. На щастя, мені дещо відомо про банду Спенсера Джона, а цей Стів — один із них. А решта, Ватсоне, — то вже справа Ленґдейла Пайка, і я зараз поїду до нього. Коли я повернуся, справа трохи з’ясується.

Того дня я більше не бачив Холмса, але добре уявляв собі, чим він заклопотаний, бо Ленґдейл Пайк був живим довідником з усіх питань, що стосувалися світських скандалів. Це дивне, байдуже до всього створіння проводило увесь свій час, крім сну, біля вікна в клубі на Сент-Джеймс-стрит і повідомляло Холмсові всі столичні плітки. Казали, що Пайк діставав грубі гроші за дописи, які щодня постачав до брудних газеток, котрі друкуються для невибагливої публіки. Тільки-но десь у каламуті лондонського життя щось несподівано починало вирувати, як ця людина-прилад негайно реєструвала це на поверхні. Часом мій друг допомагав Ленґдейлові своїми відомостями, і той при нагоді йому віддячував.

Коли наступного ранку я побачив Холмса, то з того, як він поводився, зрозумів, що все йде гаразд. Але водночас на нас чекала неприємна несподіванка. То була телеграма, в якій ішлося:

"Негайно приїздіть. Уночі пограбовано будинок клієнтки. Поліція почала розслід. Сатро".

Холмс свиснув:

— Драма дійшла до краю, і швидше, ніж я очікував. За всією цією історією стоїть велика рушійна сила, Ватсоне, й після розмови з Пайком це не дивує мене. Телеграма, звичайно ж, від адвоката. Боюся, що я зробив помилку, не попросивши вас там переночувати. Містер Сатро не виправдав моїх сподівань. Не зостається більше нічого, як тільки знову вирушити до Гарроу.

Ми одразу побачили, що "Три башточки" тепер уже нітрохи не нагадували того зразково опорядженого будинку, яким були ще вчора. Біля воріт, у садку, юрмилися роззяви, а двоє констеблів оглядали вікна й клумби з геранню. Всередині нас зустріли сивий літній чоловік, який відрекомендувався адвокатом, та метушливий рум’яний інспектор, що привітав Холмса як давнього друга.

— Боюся, містере Холмсе, що ця справа — не для вас. Звичайний примітивний грабунок, що його зможе розкрити й наша поліція. Фахівці нам не потрібні.

— Я певен, що справа в надійних руках, — мовив Холмс. — Звичайний грабунок, кажете?

— Саме так. Ми добре знаємо, хто його скоїв і де їх шукати. Це банда Барні Стокдейла, у них іще той здоровань-негр, — ми бачили їх неподалік.

— Чудово! А що вони забрали?

— Не так уже й багато. Місіс Мейберлі приспали, а дім... Ось, до речі, й сама господиня.

До кімнати, спираючись на руку дівчини-служниці, увійшла наша вчорашня приятелька, з блідим і хворобливим обличчям.

— Ви дали мені добру пораду, містере Холмсе, — мовила вона, гірко всміхаючись. — На жаль, я її не послухала. Не схотіла турбувати містера Сатро, от і залишилася беззахисною.

— Я почув про це тільки сьогодні вранці, — пояснив адвокат.

— Містер Холмс порадив мені запросити до будинку когось із друзів. Я знехтувала його порадою, от і поплатилася...

— Здається, ви зовсім хворі, — сказав Холмс. — Вам, мабуть, важко буде розповісти мені, що тут скоїлося.

— Все вже записано ось сюди, — мовив інспектор, поплескавши долонею по грубому записнику.

— І все ж таки, якщо леді не надто втомлена...

— Мені справді нічого сказати. Не маю жодного сумніву, що ця негідниця Сьюзен допомогла їм потрапити всередину. Вони, напевно, знали кожен дюйм мого будинку. На мить я відчула, що мій рот затулила мокра ганчірка, але як довго я потім лежала без тями, не скажу. Коли я прокинулася, то побачила, що один чоловік стоїть біля ліжка, а другий тримає в руці стос паперів мого сина, що були розкидані по всій підлозі. Тільки-но він зібрався йти, як я скочила й схопила його за руку.

— Ви дуже ризикували, — зауважив інспектор.

— Той викрутився, а другий, мабуть, ударив мене, бо більш я нічого не пам’ятаю. Служниця Мері, зачувши гамір, підбігла до вікна й закричала. Її почула поліція, та поки вона надійшла, грабіжники втекли.

— Що вони взяли?

— Навряд чи пропало щось цінне. Я певна, що в скринях мого сина нічого такого не було.

— А чи залишили вони якісь сліди?

— Лише один аркуш паперу, якого загубив той чоловік, що я схопила його. Папір лежав зібганий на підлозі. Він списаний рукою мого сина.

— Яка нам користь із того, — сказав інспектор. — Якби там був почерк грабіжника...

— Звичайно, — мовив Холмс. — Який здоровий глузд! І все-таки цікаво подивитися.

Інспектор дістав згорнутий аркуш зі свого записника.

— Я ніколи не оминаю доказів, навіть найменших, — трохи пихато сказав він. — Раджу й вам так само чинити, містере Холмсе. За двадцять п’ять років я дечого навчився. Завжди є надія знайти відбитки пальців чи щось подібне.

Холмс оглянув папір:

— Що ви скажете про це, інспекторе?

— Як на мене, це нагадує закінчення якогось химерного роману. Ось подивіться-но самі.

— Так, це справді може бути закінченням якоїсь химерної історії, — відказав Холмс. — Ви помітили число вгорі сторінки? Двісті сорок п’ять. А де решта двісті сорок чотири?

— Їх, мабуть, забрали грабіжники. Цінна річ, де ж пак!

— Залізти до чужого дому, щоб украсти лише такі папери... Чи це не наводить вас на якусь думку, інспекторе?

— Здається, сер, ці негідники так поспішали, що вхопили перше-ліпше що їм трапило до рук. Хай тепер радіють зі своєї здобичі.

— Але навіщо їм знадобилися папери мого сина? — спитала місіс Мейберлі.

— Мабуть, вони не знайшли нічого цінного внизу, тож вирішили спробувати щастя нагорі. А ви як гадаєте, містере Холмсе?

— Тут слід поміркувати, інспекторе. Ходімо до вікна, Ватсоне.

Ми стали поруч, і він прочитав уголос те, що було написано на аркуші паперу. Текст починався з середини речення:

"... по обличчю текла кров від ран і ударів, але все це було ніщо в порівнянні з тим, як обливалося кров’ю його серце, коли він бачив те чудове личко, заради якого ладен був пожертвувати власним життям. Вона всміхалася — так, свята правда, вона всміхалася, як безжалісний демон, коли він поглянув на неї. Тієї миті кохання вмерло й народилася помста. Адже людина має жити заради чогось. Якщо не заради вашої взаємності, моя леді, то хоча б заради моєї помсти, яка принесе вам загибель".

Дивна граматика! — усміхнувся Холмс і повернув інспекторові аркуш. — Ви помітили, як "його" раптом змінилося на "моє"? Автор так захопився процесом писання, що в найтрагічнішу мить поставив себе на місце героя.

— Бездарна писанина, — сказав інспектор, ховаючи папір до свого записника. — Як? Ви вже йдете, містере Холмсе?

— Гадаю, що мені тут більш нема чого робити, — ця справа в надійних руках. До речі, місіс Мейберлі, ви казали, що хотіли б вирушити в подорож?

— Це моя давня мрія, містере Холмсе.

— Куди ж ви хочете податися — до Каїра, Мадейри, Рів’єри?

— Якби я мала досить грошей, то об’їздила б увесь світ.

— Чудово. Подорож навколо світу... Що ж, до побачення. Можливо, я ще черкну вам зо двоє рядків увечері.

Проходячи повз вікно, я побачив, як інспектор посміхнувся й хитнув головою. "У цих розумників завжди свій бзик", — прочитав я в тій його посмішці.

— Тепер, Ватсоне, ми підходимо до останнього кола нашої маленької мандрівки, — сказав Холмс, коли ми знову поринули в лондонський гамір. — Як на мене, найкраще буде одразу довести справу до кінця, і було б добре, якби ви поїхали зараз зі мною, бо розмовляти з такою жінкою, як Айседора Кляйн, бажано при свідках.

Ми взяли кеб і поспішили до площі Ґровнер. Дорогою Холмс заглибився в свої роздуми, але потім, мовби прокинувшись, несподівано промовив:

— До речі, Ватсоне, тепер вам уже все зрозуміло?

— Правду кажучи, не дуже. Хіба те, що ми маємо намір відвідати леді, яка стоїть за цим злочином.

— Саме так! Але невже ім’я Айседори Кляйн нічого вам не говорить? Адже колись вона була славетна красуня. Жодна жінка не могла б із нею зрівнятися. Чистісінької крові іспанка, нащадок гордовитих конкістадорів, чиї предки були при владі в Пернамбуко[34], вона одружилася з літнім чоловіком — німецьким цукровим королем Кляйном — і незабаром стала найбагатшою і найчарівнішою з усіх удів світу. Для леді настала пора розваг, якими вона задовольняла свої забаганки. В неї з’явилася безліч коханців, і Дуглас Мейберлі, один із найпримітніших чоловіків Лондона, був серед них. Але для нього це, мабуть, було щось більше, ніж звичайна любовна пригода. Не легковажний метелик, а дужий і гордий чоловік, який кохав і бажав бути коханим. А вона — типова дама без жалю й серця, як у старомодних романах. Тільки-но вона вдовольнила свою примху, як усе між ними скінчилося.

— Отже, це була історія його власного життя?

— Нарешті ви почали мене розуміти. Я чув, що вона має намір одружитися з молодим герцогом Ломондом, який годиться їй хіба що в сини. Матуся його ясновельможності ладна не зважати на її вік, але тут явно запахло публічним скандалом. Тому й виникла потреба... Ми вже приїхали.

То був один з найвишуканіших будинків у Вест-Енді. Лакей, наче автомат, узяв наші візитні картки й одразу повернувся, сказавши, що леді немає вдома.

— То ми зачекаємо на неї, — бадьоро мовив Холмс.

В автоматі неначе щось зламалося.

— Немає вдома — означає, що її немає для вас, — уточнив лакей.

— Гаразд, — відповів Холмс. — Отже, нам немає потреби чекати. Перекажіть це, будь ласка, своїй господині.

Він черкнув кілька слів на аркуші зі свого записника, згорнув і віддав лакеєві.

— Що ви написали, Холмсе? — спитав я.

— Просто: "Невже вам більше до душі поліція?" Я певен, що це відчинить нам двері.

Так і сталося, причому на диво швидко. Вже за хвилину ми були у вітальні, що нагадувала палац із казок "Тисячі й однієї ночі", — величезній, розкішній, зануреній у напівтемряву, лише подекуди освітленій невеликими рожевими електричними лампами. Я відчув, що леді вже в тому віці, коли навіть найпишніша краса воліє зоставатися в затінку. Вона підвелася з канапи — висока, велична, стрункa, з гарним обличчям-маскою, з якого на нас спопеляючим поглядом дивилися красиві іспанські очі.

— Що це за вторгнення... і що це за образливі натяки? — спитала вона, показуючи папірець.

— Гадаю, що ніяких пояснень тут не треба, мадам. Я надто вже поважаю ваш розум, щоб удаватися до натяків, — щоправда, останнім часом, як на мене, він катастрофічно підупав.

— Чому ви так гадаєте, сер?

— Бо ви подумали, що найняті вами розбійники відлякають мене від цієї справи. Але в світі немає такого сміливця, який, обравши мій фах, боявся б небезпеки, що зусебіч чатує на нього. Ви самі змусили мене взятися за справу молодого Мейберлі.

— Не розумію, про що йдеться. До чого тут найняті розбійники?

Холмс похмуро обернувся до дверей.

— Стійте! Куди ви?

— До Скотленд-Ярду.

Ми не встигли пройти й півдороги до дверей, як вона наздогнала нас і взяла мого друга за руку. Криця в її голосі миттю змінилася на оксамит:

— Сідайте, джентльмени. Поговорімо про цю справу. Я бачу, що можу бути відвертою з вами, містере Холмсе. Ви здаєтесь мені по-справжньому шляхетною людиною. Жіноче чуття не помиляється. Я обходитимуся з вами, як із другом.

— Зате я не обіцятиму вам цього навзаєм, мадам. Хоч і не дію ім’ям закону, але захищати справедливість — у моїх силах. Що ж, я готовий вислухати вас, а тоді скажу, що робитиму далі.

— Звичайно, з мого боку було великою дурістю залякувати таку хоробру людину, як ви...

— Але ще більшою дурістю з вашого боку, мадам, було те, що ви опинилися в руках банди негідників, які можуть виказати вас поліції.

— Ні, ні! Я не така проста. Якщо вже пообіцяла бути відвертою, то скажу вам, що ніхто, крім Барні Стокдейла та його дружини Сьюзен, навіть не здогадувався про те, хто їх наймав. А для тих двох це не первина... — Вона чарівно і грайливо всміхнулася до нього, наче до давнього знайомого.

— Так, ви їх уже випробували.

— Авжеж, то вірні пси.

— Ці пси рано чи пізно вкусять руку, що годує їх. За цей грабунок їх чекає арешт. Поліція вже полює за ними.

— Вони до цього готові. Адже за це їм і платять. А про моє ім’я тут навіть не згадають.

— Якщо я не вважатиму за потрібне зробити це.

— Ні, ні, боронь вас Боже. Ви — справжній джентльмен, а це все — моя жіноча таємниця.

— Передусім ви мусите повернути рукопис.

Леді засміялась і підійшла до каміна. Там чорніла якась обгоріла купа, яку вона розворушила кочергою.

— Як я зможу це повернути? — спитала вона. Погляд її був такий зухвалий і водночас такий привабливий, що я відчув: з усіх Холмсових злочинців упоратися з нею буде найважче.

— Цим ви вирішили свою долю, мадам, — холодно мовив Холмс. — Ви завжди були розважливі, але цього разу зайшли надто далеко.

Леді з грюкотом упустила кочергу на підлогу.

— Які ви жорстокі! — вигукнула вона. — Гаразд, я розповім вам усе...

— Сподіваюся, що зроблю це й сам.

— Але ви повинні поглянути на це моїми очима, містере Холмсе. Повинні зрозуміти становище жінки, чиї життєві плани зруйновано в останню мить. Чи можна її звинувачувати в спробі захистити себе?

— Ви перші почали цю гру.

— Так, так! Я згодна. Дуглас був милий юнак, але зовсім не вписувавсь у мої життєві плани. Він хотів одружитися зі мною — одружитися, містере Холмсе, — цей убогий простак. На менше він не погоджувався. Почав наполягати на своєму. Спочатку я була до нього поблажливою, тож він і вирішив, що може домагатись від мене, чого сам захоче. Але врешті це стало нестерпним. Довелося розвіяти його мрії.

— Найнявши розбійників, що побили його під вашими вікнами?

— Ви й справді, здається, все знаєте. Так, це правда. Барні та його хлопці брутально повелися з ним, я згодна. Але що він тоді зробив? Чи могла я сподіватись такого від шляхетної людини? Він написав книжку, в якій змалював усю нашу історію. В ній, зрозуміло, я була вовчицею, а він — невинним ягням. Там діяли герої під вигаданими іменами, але хіба будь-хто з лондонців міг би не впізнати, про кого йдеться? Що ви на це скажете, містере Холмсе?

— Він мав на те право.

— Повітря Італії немовби збурило йому кров, надихнуло давнім, безжалісним духом помсти. Він написав мені й надіслав рукопис своєї книжки, щоб отруїти моє життя. У нього були лише два примірники — один він надіслав мені, другий мав надіслати видавцеві.

— Як ви дізналися, що видавець іще не одержав рукопису?

— Я знала того видавця. Я довідалася, що з Італії поки що нічого не надійшло на його адресу. Потім Дуглас несподівано помер. Поки десь

існував другий примірник рукопису, я не могла почувати себе в безпеці. Звичайно, він мав бути серед речей, які повернули до його матері. Мої люди взялися до роботи. Сьюзен найнялася туди служницею. Я хотіла вчинити справедливо, — повірте мені, це правда. Я спробувала купити цей будинок з усіма речами. Погоджувалась на будь-яку ціну. Лише коли купівля зірвалася, я змушена була обрати інший спосіб. Містере Холмсе, я була надто жорстока до Дугласа, але, заради Бога, як мені було чинити, коли на карту поставлено все моє майбутнє?

Шерлок Холмс знизав плечима.

— Гаразд, гаразд, — мовив він, — сподіваюсь, цього разу можна обійтися сплатою збитків. Скільки коштуватиме навколосвітня подорож у каюті першого класу?

Леді здивовано глянула на нього:

— П’ятьох тисяч фунтів вистачить?

— Так, — відповів я, — цілком!

— Чудово, — додав Холмс. — Гадаю, ви підпишете мені чек на цю суму, і я сам простежу, щоб місіс Мейберлі одержала її. Ви повинні допомогти їй трохи перепочити й змінити оточення. А вам, леді, — мовив він із притиском, — раджу бути обережною! Не можна безтурботно гратися гострими речами, не порізавши своїх ніжних пальчиків.